

соціально-правовий захист як особливої соціальної групи.

У процесі вивчення навчальних планів спеціальностей нами було встановлено, що дисципліна “Правознавство” читається на 1–4 курсах спеціальностей “Соціальна робота”, “Здоров’я людини”, “Психологія”, “Фінанси”, “Соціальна педагогіка”. На другому курсі спеціальності “Соціальна робота” вивчається дисципліна “Правові засади соціальної роботи”.

Проведений констатувальний етап та аналіз результатів засвідчив наявність певних недоліків у формуванні соціально-правової компетентності студентів з особливими потребами. Були виявлені: недостатня сформованість правових уявлень і знань (56% досліджуваних); неусвідомленість достатньою мірою практичної цінності права (60%); значний розрив між знаннями та вміннями їх застосовувати на практиці (30%).

Неодноманітність у сформованості соціально-правової компетентності студентів та виявлені на попередньому етапі дослідження недоліки зумовили необхідність подальшого розроблення моделі формування соціально-правової компетентності студентів з особливими потребами.

Література

1. Ткачук О. В. Соціально-правова компетентність: співвідношення наукових категорій / О. В. Ткачук // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. пр. – Вип. 14. книга 2. – Кам’янець-Подільський : Видавець Зволейко Д.Г., 2010. – С. 28–36.
2. Любимова О.В.,. Нормативные знания: концепция, структура, проблемы диагностики / О. В. Любимова, В. С. Черепанов // Знание. Понимание. Умение. – 2007. - №4. – С. 53–56.
3. Томаржевська І. В. Психолого-педагогічна модель гуманізації професійної підготовки студентів-інвалідів за соціономічним профілем / І.В.Томаржевська Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2007. – № 1– С. 148–154.

Л. М. Федун
м. Чернігів

ПРОФЕСІЇ ГУМАНІТАРНОЇ СФЕРИ: СПЕЦИФІКА РОЗПОДІЛУ ТА СУЧАСНІ ВИМОГИ

Анотація. Обґрунтовано необхідність диференціації змісту та педагогічних засобів формування у старшокласників професійних домагань у процесі вивчення навчальних предметів гуманітарного циклу.

Ключові слова: диференціація, зміст та педагогічні засоби, професійні домагання.

Інноваційний розвиток економіки України супроводжується розбалансуванням ринку праці, передусім у сфері гуманітарних професій. Одним із наслідків такого дисбалансу є зростання вимог до рівня загальної і професійної підготовки, особистісних і професійно важливих якостей фахівців, які мають гуманітарну освіту і бажають працювати у цій сфері. Щоб стати конкурентоспроможним на ринку праці таких професій і не поповнити ряди безробітних, необхідно удосконалювати зміст та педагогічні засоби професійної

орієнтації ще в старшій школі, особливо серед тієї групи старшокласників, які обрали майбутню професію або ж навчальний заклад гуманітарного спрямування.

Залежно від затребуваного ринком праці рівня знань фахівцем іноземної мови, ці професії ми можемо розподілити на чотири групи. До першої групи належать ті, у яких знання іноземної мови достатньо на рівні побутового спілкування. Предметом праці таких спеціалістів є, наприклад, сфера торгівлі, готельного та ресторанного бізнесу тощо. Варто підкреслити, що володіння людиною іноземною мовою як ознака її освіченості, культурного розвитку не є предметом досліджень фахової підготовки спеціалістів цієї групи. Йдеться саме про ті професії, у яких спілкування з іноземцями входить у загальну структуру функціональних обов'язків людини, але не домінує. Для виконання таких професійних обов'язків необхідно і достатньо володіти заздалегідь заданим і, як правило, незначним рівнем знань з іноземної мови, інколи й кількох, у межах фахової лексики.

До другої групи належать ті професії, які передбачають співпрацю вітчизняних та закордонних спеціалістів на різному рівні (рівноправна співпраця, роботодавець – підлеглий, підлеглий – роботодавець). Ці професії передбачають постійну і тривалу взаємодію спеціалістів у межах заданих виробничих функцій. Їхні представники повинні володіти, крім побутового рівня, поглибленими знаннями з іноземної мови у певній виробничій галузі. Наприклад, представник туристичної організації, професійна діяльність якого передбачає перебування в іншомовному середовищі, постійно вирішує стратегічні, тактичні та повсякденні питання взаємодії тощо. Або ж торгівельний представник закордонного підприємства (компанії) в Україні, до професійних обов'язків якого належать ті, що пов'язані з постійним узгодженням руху товару або ж послуги. Йому також необхідно володіти на побутовому рівні тією іноземною мовою, інтереси якої він представляє, та достатньо бути ознайомленим з фаховою лексикою, пов'язаною з предметом співпраці. Крім того, що є найсуттєвішою різницею між першою та другою групами, від такого фахівця вимагається не лише володіння усним іноземним мовленням, але й вміння читати та писати, приймати та відправляти пошту, візувати документи тощо.

До третьої групи входять педагогічні професії, специфічною особливістю яких є створення середовища для оволодіння іноземною мовою дітьми, молоддю та дорослими. Це, як правило, спеціалісти, які володіють досконало однією з таких мов. Проте найвагомішою відмінністю таких професій від попередньо охарактеризованих нами є те, що вчителі для ефективного виконання своїх професійних обов'язків мають мати достатньо глибокі знання у галузі, насамперед, педагогіки і психології, дидактики, теорії і методики навчання і виховання тощо. Тому предметом їхньої праці, передусім у навчальних закладах системи освіти, є особистість, із притаманними їй віковими та індивідуальними особливостями, яка розвивається, самовдосконалюється і прагне оволодіти іноземною мовою. А це свідчить про те, що для такого спеціаліста іноземна мова є засобом, який забезпечує особистісне і професійне самозростання того, кого навчають і виховують.

I, нарешті, четверту групу становлять професії, предметом діяльності яких є фаховий переклад. Відразу наголосимо про відповідальність людини, яка перекладає нормативно-правові, господарські та інші документи, що перебувають у межах міжнародних і міждержавних відносин. З огляду на це найважливішою особливістю цієї групи професій, яка відрізняє їх від попередніх трьох виділених нами груп, є велика ціна стилістичних, мовних й пунктуаційних огріхів у професійній діяльності людини. Звичайно, для їх уникнення варто досконало володіти іноземною мовою на рівні її носіїв, але високі стандарти до таких спеціалістів виявляються також у тому, що предметом їхнього перекладу, переважно, є конфіденційна інформація. Тому до фахівців цієї професії висуваються також надзвичайно високі вимоги до особистісних та моральних характеристик фахівців цієї професії.

Загальновідомо, що представники перекладацької сфери професійної діяльності здійснюють усний (послідовний, синхронний, нашіптування) та письмовий переклад тексту. У поле їхньої діяльності потрапляє переклад технічної, медичної, юридичної, нотаріальної та іншої документації (інструкцій, контрактів, статутів, довіреностей, звітів), вони забезпечують проведення міжнародних конференцій (семінарів, круглих столів, зустрічей), без них не можуть проводитися будь-які переговори (саміти) і, звичайно, науково-технічна та виробнича співпраця.

Проаналізуємо також й іншу специфічну особливість перекладацької фахової діяльності людини, яка відрізняє цю групу професій від першої, другої та третьої. Її сутність полягає в тому, що у процесі перекладу, особливо усного, потрібно передати адекватно не лише зміст тексту, а й чуттєві та емоційні його ознаки. Тому, наприклад, спеціаліст з синхронного перекладу повинен не лише володіти досить високим рівнем розвитку оперативної пам'яті (зберігання невеликого обсягу інформації впродовж короткого проміжку часу), зосередженістю і розподілом уваги, а й вміти чуттєво сприймати, перекладати, емоційно й адекватно відтворювати зміст, одночасно нівелюючи власний емоційний стан і ставлення до інформації та носія повідомлення. А це свідчить про те, що професія "перекладач" належить до емоційного напружених і складних, яка висуває підвищені вимоги до професійних, морально-психологічних та особистісних властивостей особистості. На даний час окремі спеціальності цієї професії відносять до групи потенційно несприятливих й таких, які призводять до емоційного вигорання фахівця – хвороби 21 століття. Складність професійної діяльності перекладача й формує відповідне соціальне замовлення на рівень і якість їх підготовки.

Отже, залежно від затребуваного ринком праці рівня знань фахівцем іноземної мови, ці професії ми можемо розподілити на чотири групи: до першої групи належать професії, у яких знання іноземної мови достатньо на рівні побутового спілкування, другу групу складають професії, які передбачають співпрацю вітчизняних та закордонних спеціалістів на різному рівні; специфічною особливістю третьої групи є створення середовища для оволодіння іноземною мовою дітьми, молоддю та дорослими; четверту групу становлять

професії, предметом діяльності яких є фаховий переклад (послідовний, синхронний, нашіптування).

Охарактеризовані нами вище особливості професійної діяльності осіб, у яких є обов'язковим володіння на різному рівні іноземною мовою, дає можливість нам стверджувати про необхідність організації цілеспрямованої профорієнтаційної роботи, зміст якої диференціюється залежно від рівня професійних домагань старшокласника. Крім того у сучасній старшій школі створені відповідні умови для організації такої роботи, а саме запроваджено профільне навчання, яке передбачає володіння старшокласником змістом навчальних предметів на рівні, достатньому для ефективного оволодіння обраною професією.

Професіям, у яких предметом фахової діяльності є взаємодія з іншою людиною, групою, колективом, відповідає суспільно-гуманітарний напрям профільного навчання, у межах якого функціонують різноманітні філологічні профілі, у тому числі й ті, що пов'язані з поглибленим вивченням іноземної мови. При цьому поглиблене вивчення іноземної мови старшокласниками реалізується за рахунок вивчення ними профільних предметів та курсів за вибором. Саме таке педагогічне середовище й створює можливості для диференційованого навчання, залежно від сформованих в учнів старшої школи професійних домагань. Це є першою сходинкою до оволодіння ними однією з перелічених нами вище груп професій, у яких іншомовне спілкування є предметом професійної праці людини. Отже, формування у старшокласників професійних домагань у процесі вивчення предметів гуманітарного циклу має суттєву специфіку, яка визначається вимогами професій, предметом яких є взаємодія з іншою людиною, групою, колективом.

О. Л. Хромова
м. Київ

МОНІТОРИНГ РОБОТИ ШКОЛИ З ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ БАТЬКІВ ЩОДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Анотація. Розкрито актуальну проблему моніторингу роботи школи з педагогічної підготовки батьків щодо професійного самовизначення старшокласників, яка потребує теоретичного та практичного вирішення.

Ключові слова: моніторинг, педагогічна підготовка батьків, професійне самовизначення старшокласників.

Становлення і розвиток України як держави з ринковою економікою вимагають від загальноосвітньої школи виконання низки специфічних завдань, які зумовлюються необхідністю підготовки молодого покоління до професійної діяльності в нових соціально-економічних умовах. Одним із таких завдань системи освіти є допомога учнівській молоді у професійному самовизначенні, яке має спрямовуватись не стільки на власне вибір професії, скільки на підготовку до професійної діяльності на основі актуалізації людського ресурсу.